Drinkwatervoorziening in buitengewone omstandigheden

L. P. J. M. Welters

majoor vsd der infanterie, hoofdoff toeg staf KMC

De belangrijkste grondstof voor het in stand houden van leven — drinkwater — wordt in Nederland geleverd door de waterleidingbedrijven, die voor het merendeel worden geëxploiteerd door een of meer gemeenten, stichtingen, vennootschappen, e.d.
Krachtens de wet zijn deze waterleidingbedrijven gehouden ervoor te zorgen dat de levering van deugdelijk drinkwater aan de verbruikers in hun distributiegebieden is gewaarborgd, en wel in zodanige hoeveelheid, van een zodanige kwaliteit, en onder een zodanige druk als het belang van de volksgezondheid vereist.
Ook onder bijzondere omstandigheden behoren deze bedrijven zo goed mogelijk aan hun verplichtingen te voldoen. Daarvoor dienen zij in een zo vroeg mogelijk stadium de nodige maatregelen te nemen en voorzieningen te treffen om storingen in de leverantie zo goed mogelijk het hoofd te kunnen bieden. Voor een dergelijke situatie hebben de ministeries van volksgezondheid en milieuhygiëne en van binnenlandse zaken onder de titel *Richtlijnen bescherming waterleidingbedrijven met het oog op oorlogsomstandigheden* aanwijzingen uitgegeven voor de handhaving van de bestaande vormen van drinkwatervoorziening en voor overige maatregelen ten behoeve van de drinkwatervoorziening.

Taak waterleidingbedrijf

De taak van het waterleidingbedrijf voor de instandhouding van de drinkwatervoorziening in buitengewone omstandigheden omvat in het algemeen:
— bescherming van het bedrijf;
— bescherming van het personeel;
— hulpverlening aan andere waterleidingbedrijven of organisaties;
— adviseren van, en zo nodig bijstand verlenen aan, gemeentelijke autoriteiten ten behoeve van de nooddrinkwatervoorziening aan de bevolking bij belangrijke storingen.

De twee laatstgenoemde taken spelen een belangrijke rol bij de nooddrinkwatervoorziening, omdat een waterleidingbedrijf ondanks de getroffen beschermingsmaatregelen toch gedurende korte of lange tijd kan uitvallen. In dat geval komt de zorg voor de nooddrinkwatervoorziening te berusten bij de gemeentelijke autoriteiten.

Overheidsverantwoordelijkheid

In geval van calamiteiten treft de overheid maatregelen om de nooddrinkwatervoorziening op gang te brengen en voor korte of lange tijd in stand te houden. Voorop staat daarbij de voorlichting aan bevolking en bedrijven en het stimuleren van hun zelfwerkzaamheid. In het kader daarvan worden aanwijzingen gegeven voor eventuele storingen in de watervoorziening en hoe te handelen met drinkwater in oorlogstijd; ook worden wenken gegeven voor het aanleggen van voorraden waaruit zo nodig gedurende enige tijd in de eigen behoefte kan worden voorzien.
De centrale overheid beschikt over circa 200.000 kunststof waterzakken van ongeveer 40 liter inhoud, die in de zg. 2e paraatheidsfase door de minister van volksgezondheid en milieuhygiëne in vastgestelde aantallen per provincie worden beschikbaar gesteld aan de commissarissen van de Koningin en in voorkomend geval door de gemeenten kunnen worden aangevraagd. Bovendien beschikt de centrale overheid over circa 260 opvouwbare watertanks met een inhoud van 3000 liter, bestemd voor meervoudig gebruik. Ook deze tanks worden beschikbaar gesteld, op dezelfde wijze als voornoemde waterzakken.
Ten slotte kan de centrale overheid beschikken over de drinkwatervoorzieningseenheden van het Korps Mobiele Colonnes. Die worden echter eerst dán aan de plaatselijke overheden ter beschikking gesteld als de overige mogelijkheden zijn uitgeput. Zij worden dan toegewezen door de Nationaal Commandant Bescherming Bevolking, die in overleg met een vertegenwoordiger van het ministerie

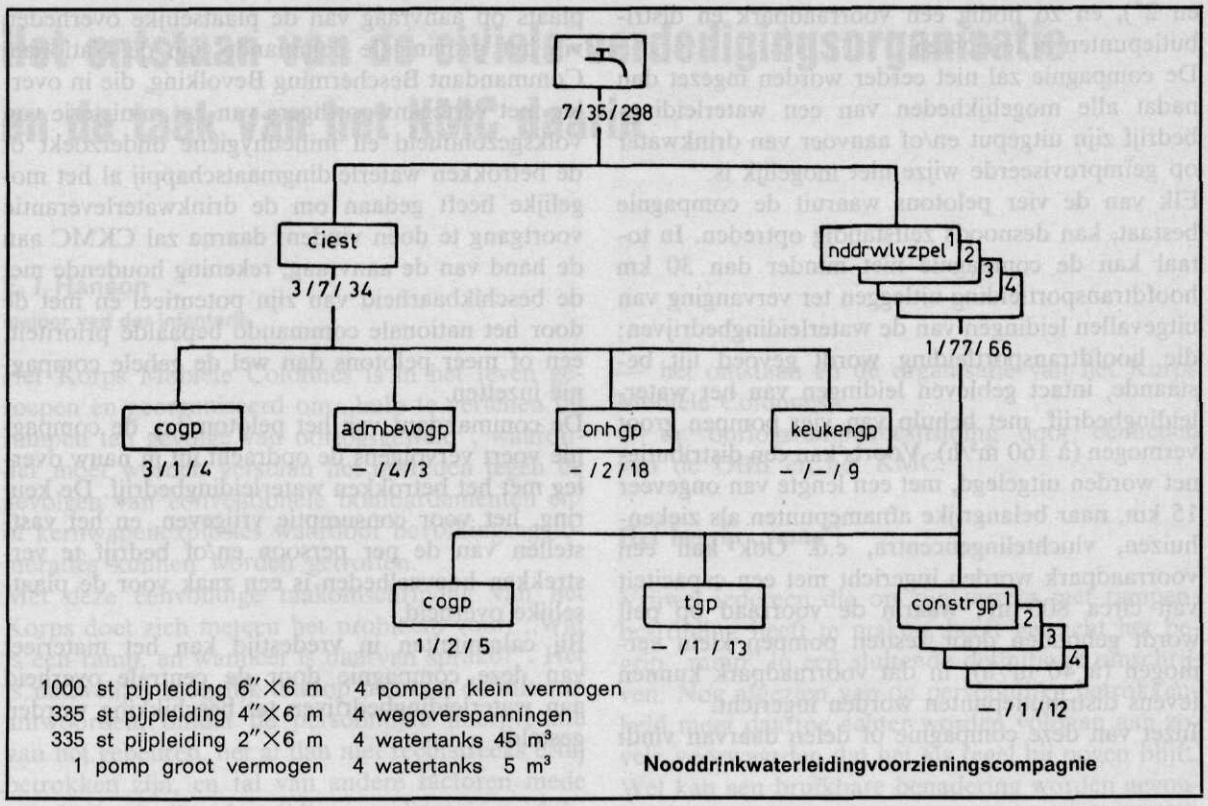

Nooddrinkwaterleidingvoorzieningscompagnie

van volksgezondheid en milieuhygiëne beslist over de aanvraag — via de provincie ingediend — en opdracht tot inzet geeft aan CKMC. Deze bepaalt dan aan de hand van de aanvraag hoeveel eenheden waar zullen worden ingezet.

De middelen van het KMC

Ten behoeve van de nooddrinkwatervoorziening beschikt het Korps Mobiele Colonnes over twee verschillende soorten eenheden: de pelotons waterzuivering en de nooddrinkwaterleidingvoorzieningscompagnie.

Pelotons waterzuivering

De organisatie van het Korps telt zes pelotons waterzuivering, elk bestaande uit drie groepen met een capaciteit van 8 m³/h per groep. Hun taak bestaat uit het bacteriologisch zuiveren van oppervlaktewater; zij worden ingezet in gebieden die liggen aan de periferie van rampgebieden waar het maatschappelijke leven zal moeten voortgaan. De aanvraag moet zijn gebaseerd op het aantal personen waarvoor drinkwater nodig is, afgerond op 25.000 of een veelvoud daarvan. Dat gegeven stelt het nationale commando in staat de te verlenen bijstand te berekenen op basis van de norm, dat zo mogelijk minimaal 3 liter per persoon per etmaal moet worden verstrekt. De plaatselijke overheid blijft daarbij verantwoordelijk voor de keuring en het voor consumptie vrijgeven van het eindprodukt, omdat de pelotons niet meer kunnen doen dan alleen bacteriologisch zuiveren. Ook het transport, de distributie, enz., zijn taken voor de plaatselijke overheid.

Sinds 1979 is de zorg voor het waterzuiveringsmateriaal opgedragen aan het ministerie van volksgezondheid en milieuhygiëne. Het huidige materieel is sterk verouderd, en dientengevolge zijn de pelotons thans niet meer operationeel. In onderling overleg tussen de ministeries van volksgezondheid en defensie, het Rijksinstituut voor Drinkwater en RVO-TNO wordt daarom gezocht naar modern materieel ter vervanging.

Nooddrinkwaterleidingvoorzieningscompagnie

De jongste eenheid van het KMC, de nooddrinkwaterleidingvoorzieningscompagnie (zie het hierbij afgedrukte organigram), werd in 1974 aan de organisatie van het korps toegevoegd bij gemeenschappelijke beschikking van de drie betrokken ministers (defensie, volksgezondheid en milieuhygiëne, en binnenlandse zaken). De hoofdtaak van deze compagnie is drinkwater van buiten het rampgebied te transporteren via de hoofdtransportleidingen (6″) en de distributieleidingen (4″

en 2"), en zo nodig een voorraadpark en distributiepunten in te richten.
De compagnie zal niet eerder worden ingezet dan nadat alle mogelijkheden van een waterleidingbedrijf zijn uitgeput en/of aanvoer van drinkwater op geïmproviseerde wijze niet mogelijk is.
Elk van de vier pelotons waaruit de compagnie bestaat, kan desnoods zelfstandig optreden. In totaal kan de compagnie niet minder dan 30 km hoofdtransportleiding uitleggen ter vervanging van uitgevallen leidingen van de waterleidingbedrijven; die hoofdtransportleiding wordt gevoed uit bestaande, intact gebleven leidingen van het waterleidingbedrijf, met behulp van vier pompen groot vermogen (à 160 m³/h). Voorts kan een distributienet worden uitgelegd, met een lengte van ongeveer 15 km, naar belangrijke afnamepunten als ziekenhuizen, vluchtelingencentra, e.d. Ook kan een voorraadpark worden ingericht met een capaciteit van circa 800 m³, waarin de voorraad op peil wordt gehouden door zestien pompen klein vermogen (à 40 m³/h); in dat voorraadpark kunnen tevens distributiepunten worden ingericht.
Inzet van deze compagnie of delen daarvan vindt plaats op aanvraag van de plaatselijke overheden via het provinciale commando aan de Nationaal Commandant Bescherming Bevolking, die in overleg met vertegenwoordigers van het ministerie van volksgezondheid en milieuhygiëne onderzoekt of de betrokken waterleidingmaatschappij al het mogelijke heeft gedaan om de drinkwaterleverantie voortgang te doen vinden; daarna zal CKMC aan de hand van de aanvraag, rekening houdende met de beschikbaarheid van zijn potentieel en met de door het nationale commando bepaalde prioriteit, een of meer pelotons dan wel de gehele compagnie inzetten.
De commandant van het peloton c.q. de compagnie voert vervolgens de opdracht uit in nauw overleg met het betrokken waterleidingbedrijf. De keuring, het voor consumptie vrijgeven, en het vaststellen van de per persoon en/of bedrijf te verstrekken hoeveelheden is een zaak voor de plaatselijke overheid.
Bij calamiteiten in vredestijd kan het materieel van deze compagnie door de centrale overheid aan waterleidingbedrijven ter beschikking worden gesteld.